

Vleermuisonderzoek Bruistensingel 7 te 's-Hertogenbosch

Aanvullend onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

Colofon

Status: Definitief
Project: BE/2015/238
Datum: 12 januari 2018
Samensteller(s): ing. T.P.J. den Otter en ing. C.J. Blom
Opdrachtgever:

SLOKKER VASTGOED
Lindenlaan
1271 AW Huizen

Contactpersoon: dhr. H.J.J. Lemain

Disclaimer

Blom Ecologie B.V. is niet aansprakelijk voor schade die voortkomt uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden en/of gegevens verkregen van Blom Ecologie.

© Blom Ecologie B.V. / Slokker Vastgoed

Niets uit deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Blom Ecologie B.V. worden gebruikt door derden. Onder gebruik worden alle vormen van kopie, openbaarmaking en elke andere toepassing begrepen. Deze rapportage mag alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor het is samengesteld.

Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doel	5
1.2 Plangebied en ruimtelijk ingreep	6
1.3 Te verwachten soorten en functies	7
1.4 Wettelijk kader Wet natuurscherming m.b.t. vleermuizen	7
2 Methode	9
2.1 Methode	9
2.2 Inventarisatie	9
3 Resultaten	11
3.1 Waargenomen soorten	11
3.2 Aanwezige gebiedsfuncties	11
4 Conclusie	13
5 Literatuur	15

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In de voormalige situatie was aan de Bruistensingel 7 te 's Hertogenbosch een zorglocatie van Vivent de Herven gevestigd. Slokker Vastgoed heeft de locatie aangekocht en is voornemens om woningen te realiseren. Op de locatie zijn de restanten zichtbaar van de voormalige bebouwing, de parkeerplaats en parkachtige zoom met wandelpaden en zitjes. Omdat tijdens de werkzaamheden mogelijk negatieve effecten voor beschermde soorten op kunnen treden is het plangebied (figuur 1), middels een oriënterend onderzoek, onderzocht op aanwezige beschermde natuurwaarden en vervolgens getoetst aan de effecten van de werkzaamheden (Blom, 2016).

Figuur 1 De rode omlijning weergeeft de ligging van de planlocatie aan de Bruistensingel 7 te 's-Hertogenbosch (bron: ruimtelijkeplannen.nl).

Op basis van het oriënterend onderzoek kon de aanwezigheid beschermde vaste rust en/of verblijflocaties van vleermuizen niet worden uitgesloten. Om de mogelijk negatieve effecten voor vleermuizen in kaart te brengen is aanvullend onderzoek noodzakelijk. Slokker Vastgoed heeft Blom Ecologie B.V. verzocht een aanvullend onderzoek uit te voeren. In voorliggende rapportage worden de bevindingen beschreven.

Onderzoeksdoel

In dit aanvullende onderzoek naar vleermuizen zijn de volgende onderzoeksvragen centraal gesteld:

- Zijn vleermuizen aanwezig in het plangebied?
- Op welke wijze maken vleermuizen gebruik van het plangebied? Zijn in het plangebied vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig?
- Hebben de voorgenomen activiteiten een negatief effect op de voorkomende soorten en/of de functionaliteit van de leefomgeving van vleermuizen?

1.2 Plangebied en ruimtelijk ingreep

Plangebied

De planlocatie is gelegen aan de Bruistensingel 7 te 's-Hertogenbosch. Op de locatie zijn de restanten van een parkeerplaats en een parkachtige zoom met wandelpaden en zitjes aanwezig van de voormalige zorglocatie van Vivent de Herven. De enige opstallen of bouwwerken op de locatie betreffen een nutsgebouw en telecommast. Een uitgebreidere beschrijving van het plangebied en een fotografische impressie hiervan zijn opgenomen in rapportage van het oriënterend onderzoek (Blom, 2016).

Ruimtelijke ingreep

De ruimtelijke activiteiten zullen op hoofdlijnen bestaan uit de volgende werkzaamheden:

- sloop/verplaatsing hoogspanningsruimte en telecommast: sloopwerkzaamheden en afvoer sloopmateriaal;
- verwijderen terrein verharding- en inrichting alsmede kap van bomen en struiken: sloopwerkzaamheden en transport (afvoer) van materiaal en groen;
- aanbrengen voorbelasting: transport (aanvoer zand) en graafwerkzaamheden;
- terrein bouwrijp maken: vergraven, aanbrengen puin, aanleg nutsvoorzieningen;
- bouwen woningen en infrastructurele kunstwerken: allerhande bouwwerkzaamheden;
- revitalisatie terrein; allerhande (straat- en hoveniers)werkzaamheden

Effecten

Naar aanleiding van de beoogde ruimtelijke ingrepen kunnen de volgende effecten voor vleermuizen optreden:

- beschadigen, doden en verwonden van juveniele of individuen van vleermuizen;
- wegnemen/vernietigen van voortplantings- of vaste- rust en verblijfplaatsen van vleermuizen.

1.3 Te verwachten soorten en functies

Uit oriënterend onderzoek bleek dat het plangebied mogelijk een functie heeft voor vleermuizen (Blom, 2016). Op de locatie zijn namelijk diverse oude(re) en/of hoge bomen aanwezig die potentieel geschikt kunnen zijn als vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen. Op basis van habitatkenmerken en het geprefereerde habitat van de soorten en *expert judgement* is beoordeeld dat enkele van de te kappen bomen mogelijk een functie hebben als vaste rust- en verblijfplaats vleermuizen.

1.4 Wettelijk kader Wet natuurbescherming m.b.t. vleermuizen

Wet natuurbescherming, vleermuizen

Alle inheemse vleermuissoorten vallen onder het bescherming Habitatrichtlijnsoorten (Wet Nb, art 3.5). Vleermuizen maken gebruik van 4 typen verblijfplaatsen (kraam-, zomer-, paar- en winterverblijfplaats). Afhankelijk van de soort bevinden deze verblijfplaatsen zich in gebouwen, bomen, rotsen of andere specifieke locaties. In de schermer- en nachtperiode trekken vleermuizen van de verblijfplaats naar de foerageergebieden. Vleermuizen foerageren opportunistisch waardoor er vaak sprake is van een geleidelijk diffuse verspreiding gedurende de avond.

Vleermuizen oriënteren zich op elementen in het landschap tijdens de migratie tussen de verblijfplaats en foerageergebieden. De verblijfplaatsen en de functionele leefomgeving (foerageergebieden en verbindingroutes) zijn strikt beschermd.

Wanneer er bij ruimtelijke ontwikkelingen sprake is van aantasting van de verblijfplaatsen en/of functionele leefomgeving leidt dit altijd tot een ontheffingsaanvraag van de Wet natuurbescherming. Ontheffing voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt alleen verleend na een zware toetsing en op basis van zwaarwegende criteria: dwingende redenen van groot openbaar belang, dreiging voor volksgezondheid en veiligheid en/of (voorkoming) van ernstige (economische) schade. Ten aanzien van de vaste rust- en verblijfplaatsen alsmede de functionele leefomgeving van vleermuizen bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen toe te passen en daarmee overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen (mitigatieplan).

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt soorten en hun leefomgeving, individuele planten en dieren zijn ondergeschikt aan het soortbelang. Het gunstig voortbestaan van de soort mag niet in gevaar komen.

Nee, tenzij

Het basisprincipe in de Wet natuurbescherming is het verbod op beschadiging van beschermde planten en dieren en hun leefomgeving. Ruimtelijke ingrepen mogen niet plaatsvinden tenzij beschermde flora en fauna niet beschadigd en verstoord worden. Bij sommige ruimtelijke ingrepen is schade echter onvermijdelijk. Een wettelijk verplichte natuurtoets geeft vervolgens uitsluiting voor een vrijstelling, een ontheffingsaanvraag of een

afkeuring. Belangrijke verbodsbepalingen ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen zijn de §3.2 artikel 3.5 – 3.9 (Habitatrichtlijn) en §3.3 artikel 3.10 – 3.11 (Andere Soorten). De relevante artikelen voor deze casus zijn hieronder weergegeven.

Artikel 3.5. Habitatrichtlijn

1: Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.

2: Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.

3: Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.

4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.

5: Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

2 Methode

2.1 Methode

Vleermuisonderzoek

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd conform het vleermuisprotocol. Het vleermuisprotocol is ontwikkeld door Het Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdiervereniging. Het protocol vormt een kwaliteitsstandaard wat jaarlijks geëvalueerd wordt. Onderzoeken die volgens het protocol uitgevoerd worden, kunnen in principe volstaan bij ontheffingsaanvragen en juridische procedures. Voorliggend onderzoek is uitgevoerd naar de standaarden van het protocol. In navolging van het protocol dienen voor dit onderzoek 4-5 bezoeken te worden afgelegd in de periode (1 april) 15 mei tot 1 oktober (15 oktober). Weersomstandigheden; minimale temperatuur 5 °C, maximale windkracht 3 Bft en als neerslag maximaal motregen.

2.2 Inventarisatie

Veldbezoek

De planlocatie is viermaal bezocht (tabel 1) door een medewerker van Blom Ecologie. Tijdens deze bezoeken zijn de planlocatie en de directe omgeving onderzocht op de aanwezigheid van vleermuizen. Tijdens het onderzoek is gelet op in- en uitvliegende, foeragerende en communicerende vleermuizen. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een verrekijker en batdetector.

Tabel 1 Veldbezoeken op de planlocatie. De weersomstandigheden voldeden aan de minimumcriteria zoals opgenomen in het vleermuisprotocol.

	Datum	Weersomstandigheden
vleermuizen 1	18 mei 2016	motregen (8/8), 21 °C, wind 1-2 Bft
vleermuizen 2	24 juni 2016	droog (4/8), 21 °C, wind 0-1 Bft
vleermuizen 3	12 september 2016	droog (0/8), 27 °C, wind 0-1 Bft
vleermuizen 4/5	29 september 2016	droog (8/8), 17 °C, wind 2-3 Bft

Tijdens het onderzoek is gelet op in- en uitvliegende, foeragerende en communicerende vleermuizen. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een verrekijker en batdetector, type Petterson 240x. Dit type batdetector is *hetrodyne* en heeft een *time expansion* functie. De *time expansion* functie maakt het mogelijk de geluidopnames te vertragen waardoor nauwkeurige analyse van de sonargeluiden uitgevoerd kunnen worden. Geluidswaarnemingen zijn eventueel opgenomen met een opnameapparaat van het merk Roland, type R-05. Indien inventarisatie in het veld niet mogelijk was zijn geluiden geanalyseerd met behulp van de software BATSOUND.

3 Resultaten

3.1 Waargenomen soorten

Gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis

Tijdens alle veldbezoeken ten zijn waarnemingen gedaan van foeragerende en passerende gewone dwergvleermuizen (*Pipistrellus pipistrellus*). Gedurende het veldbezoek op 18 mei is een overvliegende laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) waargenomen en gedurende het veldbezoek van 12 september een passerende rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*). Zowel de laatvlieger als de rosse vleermuis zijn eenmalig, kortstondig waargenomen. Betreffende gewone dwergvleermuizen zijn gedurende gemiddeld 5 gewone dwergvleermuizen waargenomen, met een maximaal aantal van ca. 8 individuen tijdens het veldbezoek van 18 mei. Alle waarnemingen van gewone dwergvleermuizen betreffen foeragerende en/of passerende dieren. Er is met name gelet op bomen met holtes welke potentieel dienen als verblijflocatie. Rondom de grotere en solitaire bomen is ruime activiteit van foeragerende vleermuizen waargenomen. In- en uitvliegende dieren zijn niet geconstateerd. Tijdens de veldbezoeken in de paarperiode zijn slechts enkele roepende mannetjes en gedurende een zeer korte periode waargenomen.

Overige soorten

Tijdens de veldbezoeken zijn met name overvliegende, rustende en/of foeragerende vogels waargenomen. De waargenomen soorten betreffen onder andere: roodborst, kauw, merel, zanglijster, houtduif, gaai, ekster winterkoning, vink, groenling en spreeuw. Nesten van vorengenoemde en andere overige soorten zijn in het plangebied niet aangetroffen.

3.2 Aanwezige gebiedsfuncties

Tijdens de inventarisatie zijn gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis waargenomen (3.1). Per functie wordt beschreven wat de betekenis is voor de waargenomen soorten.

Verblijfplaatsen en leefgebied vleermuizen

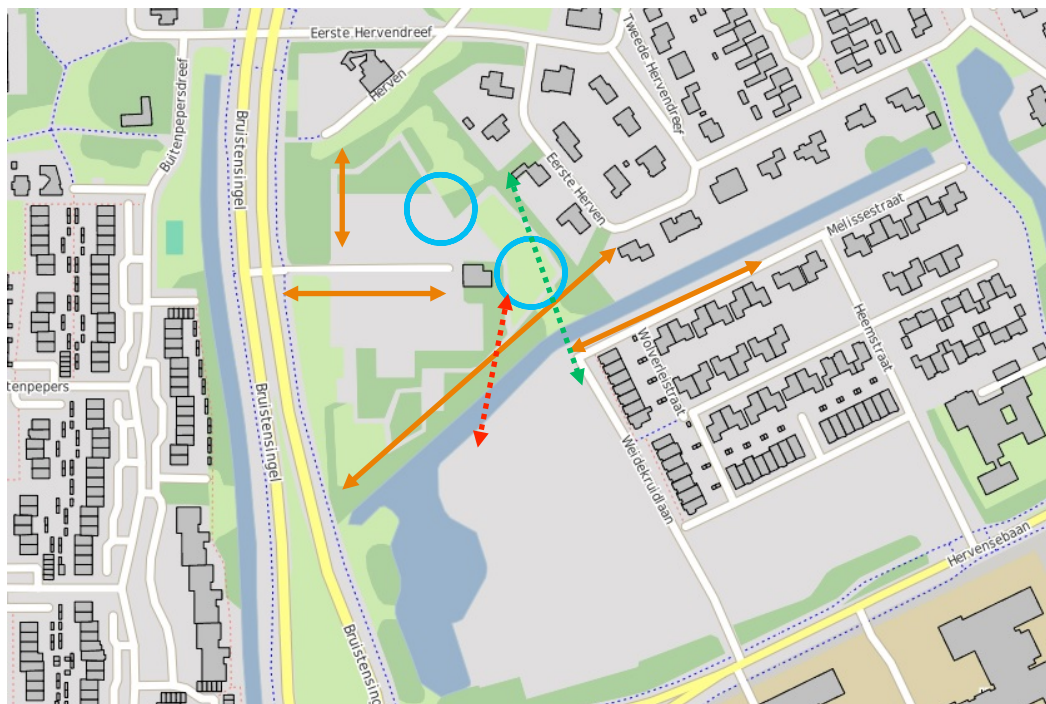
Tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat het gebied in beperkte mate gebruikt wordt, met name om te foerageren. Een groot deel van het terrein bestaat uit struiken en bomen waardoor sprake is van een relatief structuurrijk foerageergebied voor de waargenomen vleermuizen. Gedurende het veldbezoek zijn dan ook regelmatig passerende en foeragerende individuen aangetroffen. De laatvlieger en rosse vleermuis zijn beide slechts eenmaal kort, passerend waargenomen, de planlocatie dient geen relevante functie voor de soorten.

Op de planlocatie wordt door gewone dwergvleermuizen gefoerageerd rond de hogere bomen en langs de bomenlanen op het terrein. De waarnemingen van foeragerende gewone dwergvleermuizen betreffen echter hoogstens enkele minuten en maximaal een klein aantal individuen.

Gewone dwergvleermuizen maken gebruik van een gevarieerd en structuurrijk foerageernetwerk. De soort foerageert opportunistisch ten opzichte van (tijdelijk) verstorende elementen en het voedselaanbod. Door de herinrichting van het terrein raakt mogelijk een zeer beperkt gedeelte van het foerageergebied ongeschikt. Echter, gelet op de structuurrijke omgeving, de hoeveelheid alternatieven en de suboptimale habitateigenschappen leidt dit niet tot een significante verslechtering van het habitat en de gunstige staat van instandhouding van de soort. Significante negatieve effecten ten aanzien van gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis kunnen uitgesloten worden

Gedurende de voorgenomen ontwikkelingen kunnen insignificant negatieve effecten optreden als gevolg van verlichting. Vleermuizen zijn gevoelig voor Uv-licht en zullen fel verlichte locaties in de regel mijden. Na de realisatie van de woningen en een goed inplantingsplan zullen met name de opportunistische vleermuissoorten, na een gewenningsperiode, de planlocatie echter weer opnemen in het foerageer- en vliegrouthenetwerk.

Om lichtverstoring te voorkomen wordt geadviseerd de werkzaamheden uit te voeren na zonsopkomst en voor zonsondergang. Indien verlichting wordt toegepast deze convergeren en naar beneden richten. Vleermuisvriendelijke verlichting heeft hierbij de voorkeur.

Figuur 2 De rode stippellijn weergeeft de passeerroute van de waargenomen laatvlieger. De groene stippellijn weergeeft de vliegroute van de rosse vleermuis. De oranje lijnen de meest gebruikte vlieg- en/foerageroutes van gewone dwergvleermuizen en de blauwe cirkels de meest gebruikte foeragerlocaties van gewone dwergvleermuizen binnen de grenzen van het plangebied (bron kaart: planvieuwer.nl).

4 Conclusie

Conclusie

In de periode medio mei tot en met oktober 2016 is onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen aan de Bruistensingel 7 te 's-Hertogenbosch uitgevoerd. Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen in het vleermuisprotocol (NGB, 2013). Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat de te slopen bebouwing en de te kappen bomen op de locatie geen functie hebben als verblijfplaats voor vleermuizen. Tevens maakt de planlocatie geen essentieel onderdeel uit van het functioneel habitat. De beoogde sloop, kap en herontwikkeling hebben derhalve geen significant negatief effect op vleermuizen.

Advies m.b.t. uitvoering

- 1). Met name de begroeide delen van de planlocatie worden door vleermuizen gebruikt om te foerageren en/of te passeren. Het betreft in alle gevallen (relatief) lage dichtheden. Vleermuizen foerageren opportunistisch waarbij het actuele insectenaanbod bepalend is voor de aan- dan wel afwezigheid van vleermuizen. In het kader van de algemene Zorgplicht adviseren we om vleermuisvriendelijke verlichting toe te passen tijdens ontwikkelingen.
- 2). De struiken, bomen en oeverzone op de locatie zijn geschikt als nest en broedlocatie van algemene broedvogels. Gedurende het broedseizoen dient derhalve rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van nesten. Nesten van algemene vogels zijn beschermd als deze actief in gebruik zijn en/of zolang de jonge dieren hiervan afhankelijk zijn. De broedperiode vangt aan onder bepaalde klimatologische omstandigheden en betreft indicatief de periode medio maart – augustus.
- 3). Zie voor overige aanbevelingen de rapportage quickscan flora en fauna (Blom, 2016).

5 Literatuur

Blom C.J., 2016. Oriënterend onderzoek naar beschermde flora en fauna aan de Bruistensingel 7 te 's-Hertogenbosch. Blom Ecologie, Waardenburg

Dietz, C., O. von Helversen, D. Nill & P.H.C. Lina, 2011. Vleermuizen: alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika: biologie, kenmerken en bedreigingen. Tirion Natuur, Utrecht.

Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Websites

www.ruimtelijkeplannen.nl

www.vleermuisprotocol.nl

www.waarneming.nl

